

Bağımsız Denetim Kalitesi İle Finansal Performans Arasındaki İlişki: BIST 100 Endeksinde Yer Alan Şirketler Üzerine Bir Araştırma *

Şerife ÖNDER**

İsmail Etem İRKÖRÜCÜ***

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Borsa İstanbul (BİST) 100 Endeksinde yer alan şirketlerin bağımsız denetim kalitesi ile finansal performansları arasında bir ilişki olup olmadığının araştırılmasıdır. Bağımlı değişken olan şirket performansı aktif karlılık oranı ile ölçülmüştür. Şirketlerin bağımsız denetim kalitesi ise literatürde sıklıkla kullanılan bağımsız denetim şirketlerinin büyüklüğü (Big 4) ve denetçi görüşleri değişkenleri ile ölçülmüştür. Modelde ayrıca kontrol değişkeni olarak büyüklük ve kaldıraç oranı değişkenleri de kullanılmıştır.

Çalışmada, 2012-2016 yılları arasında BİST-100 Endeksine kayıtlı 96 şirkete ait 480 şirket/yıl verisi, Panel Veri Analizi ile test edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda bağımsız denetim şirketlerinin büyüklüğü ile aktif karlılık oranı arasında istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişkinin bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca şirketlerin aktif karlılık oranı ile şirket büyüklüğü ve kaldıraç oranı arasında da istatistiki açıdan anlamlı ilişkiler bulunduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bağımsız Denetim Kalitesi, BİST-100 Endeksi, Finansal Performans.

JEL Sınıflandırması: M42, M41, M49

The Relationship Between Independent Audit Quality And Financial Performance Of Company: An Application On Companies In The BIST 100 Index

ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate whether there is a relationship between independent audit quality and financial performance of companies included in the stock Exchange Istanbul (BIST) 100 index. Company performance, which is a dependent variable, is measured by asset profitability ratio. The models also used the size and leverage ratio variables as control variables.

In this study, 480 business/year data panel data from 96 companies, registered to BIST-100 Index, wastested between 2012-2016. As a result of the analyses, it was determined that there was a statistically significant and positive relationship between the size of independent audit firms and the rate of active profitability. In addition, it has been determined that there are statistically significant correlations between the active profitability ratio and the company size and leverage ratio of the companies.

Keywords: Independent Audit Quality, BİST 100 Index, Financial Performance.

Jel Classification: M42, M41, M49

* Bu makale, Doç.Dr. Şerife ÖNDER'in danışmanlığında, İsmail Etem İRKÖRÜCÜ tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

Makale Gönderim Tarihi: 16.07.2019, **Makale Kabul Tarihi:** 05.10.2019, **Makale Türü:** Araştırma Makalesi

** Doç. Dr., Küthya Dumlupınar Üniversitesi, serife.onder@dpu.edu.tr, Orcid ID:0000-0001-9251-0283.

*** Uzman, isethem@gmail.com, Orcid ID: 0000-0003-3242-2032.

1. GİRİŞ

Bağımsız denetim; şirketlerin ekonomik faaliyetleri neticesinde hazırladıkları finansal tablolarının, önceden saptanmış standartlara uygunluğu ve doğruluğu hakkında, yeterli bağımsız denetim kanıtları ile bağımsız denetim standartlarının ön gördüğü, gerekli olan bütün bağımsız denetim tekniklerinin uygulanıp defter, kayıt ve belgelerin değerlendirilip, sonuçları ile bir rapor hazırlanmasıdır (Selimoğlu, 2008: 3-4). Bağımsız denetimin temel amacı ise yatırımcıları, mali tabloların güvenilirliği konusunda bilgilendirmektir (Mock vd., 2012: 19). Dolayısıyla bağımsız denetimden geçmiş olan ve olumlu rapor verilen mali tablolardaki bilgilerin doğru olduğu kabul edilir. Böylece öncelikle yatırımcılar ve diğer tüm paydaşlar, şirket ile ilgili alacakları kararlarda, doğruluğu bağımsız denetim ile güvence altına alınmış bilgilere göre hareket edeceklerdir.

Ancak gelişmiş ülkelerde yaşanan şirket muhasebe skandalları hem sosyal hem de ekonomik güven sorununun yaşanmasına neden olmuştur. Çünkü yaşanan gelişmeler bağımsız denetimden geçmiş mali tablolarda yer alan bilgilerin ve bağımsız denetçi görüşlerinin, manipülasyonlara açık olduğunu ortaya koymuştur. Dolayısıyla aslında her bağımsız denetimden geçmiş mali tablonun doğru bilgiler içermeyebileceği ve denetimde de kalite faktörünün önemli olduğu anlaşılmıştır. Kaliteli bir bağımsız denetim ile finansal tabloların önemli hata veya yanlışlıklar içermediğine yönelik güvence oluşturması sağlanmakla birlikte şirketlerin finansal performansına da olumlu katkılar sağlanması beklenmektedir. Çünkü yatırımcılar kaliteli bir bağımsız denetimden geçmiş şirketlere yatırım yapmayı tercih edeceklerdir. Bu çalışmada şirketlerin finansal performanslarına etki eden bağımsız denetim kalitesi unsurları tespit edilmeye çalışılmıştır.

2. BAĞIMSIZ DENETİM KALİTESİ

Kalite; mükemmelle ulaşma isteğinden ortaya çıkmış bir kavram olup en güzel, en iyi gibi sıfatların ötesi olarak tanımlanmaktadır. Josef Yuran kaliteyi amaca ve kullanmaya uygunluk, Krozbi şartlara uygunluk, Deming ise müşterinin mevcut ve gelecekteki ihtiyaçlarını sürekli karşılayabilmek şeklinde tanımlamalarda bulunmuşlardır. Kalite dinamik bir kavramdır (Kapucugil, 2007: 203).

Bu çerçevede denetim kalitesi de, denetimden beklenen amaca uygunluk derecesidir. Kaliteli bir denetimden beklenti ise, elde edilen sonuçları güvence altına alarak istenilen şekilde sunacak bir sisteme sahip olmasıdır (Ceylan, 2007: 220). Yapılan bağımsız denetimlerin kaliteli olması, bağımsız denetim mesleğini icra edenlerin; müşterilerine, kamuoyuna ve finansal raporlamanın itibarını arttırmaya çalışan, düzenleyici kurumlara olan sorumluluklarını yerine getirmesini sağlar (Esendemir, 2011: 58).

Bağımsız denetim kalitesi; finansal tabloların önemli hata veya yanlışlıklar içermediğine yönelik, bağımsız denetçi tarafından kalite kontrol standartları çerçevesince, Genel Kabul Görmüş Denetim Standartları (GKGDS) ve yasal mevzuatlara uygun şekilde denetim faaliyetlerinin yürütülerek, yönetime veya kamuya açıklanabilir düzeyde güvence vermesidir (Yaşar, 2013: 467-468).

Sorumluluk, bireylerin veya kurumların üzerine aldığı görev veya işle ilgili yükümlülükleri yerine getirerek hesap verebilmesidir. Bu bağlamda meslek mensupları sundukları hizmetin kalitesiyle; ilgili şirket sahip ve yöneticilerine, yasa ve yönetmeliklere,

meslektaşlarına, toplum ve devlete karşı sorumluluğa sahiptir. Bağımsız denetim, yaşanan finansal skandallar sonucu ortaya çıkan sosyal ve ekonomik güven sarsılmalarından dolayı bir güvence unsuru olarak ortaya çıkar. Bu güveni sürdürülebilir kılmak için verilen hizmetin standart bir kalite içerisinde yapılması gerekir. Denetim çalışmaları süresince standart kalite unsurlarının sürekli gözetilerek sorumlu olunan birey ve kurumlara şeffaf ve güvenli hizmet sunacak sistemde çalışma yapmak, sistemsiz kurguyu oluşturmak gereklidir (Cosserat, 2009:39).

Bağımsız denetim kalitesini etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. Dolayısıyla, araştırmacılar bağımsız denetim kalitesi ile ilgili kesin bir tanım vermek yerine, onu etkileyen faktörleri tanımlamışlardır. Bağımsız denetim kalitesi ile ilgili yaygın tanım, aynı zamanda kavramı ilk tanımlamış olan araştırmacı L.E. De Angelo'ya aittir. Angelo'ya göre bağımsız denetim kalitesi, denetçinin, müşteri şirketin muhasebe sistemindeki ihlalleri tespit edip bu ihlalleri raporlama olasılığıdır. Bu tanımdan yola çıkılarak, temelde bağımsız denetim kalitesini etkileyen iki faktör bulunduğu söylenebilir. İlki, denetçinin kendi yeterlilikleri çerçevesince, müşterinin muhasebe sisteminde bulunan problemleri tespiti veya bu sistem hakkında, doğru yargıya ulaşmasıdır. İkincisi ise, bağımsızlığı doğrultusunda denetçinin, problemi ifşa etme isteği içerisinde bulunmasıdır (Duff,2004:1). De Angelo'ya göre denetçinin uzmanlığı ve bağımsızlığı denetim hizmetlerinin kalitesi birbiri ile ilişkilidir (DeAngelo, 1981: 24).

Denetim hizmetini diğer mesleklerden farklı kılan, ücretlerinin hizmet verdikleri şirketlerce karşılanmasına rağmen, verilen hizmetin sonuçlarının diğer ilgililerce kullanılmasıdır. Verilen hizmetin kalitesi ile ilgili, öncesinde ve sonrasında şirketin bir yorumda bulunamamasıdır. Çünkü şirket sadece denetim süreci sonucunda denetim raporlarının belirlenen standartlara uygun olduğu ya da olmadığını gözlemleyebilmektedir (Zerni, 2009: 17).

Bağımsız denetim kalitesini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Kurumsal yönetim, etik standartlar ve denetim komitesi bağımsız denetim kalitesiyle ilişkilendirilen faktörler içerisinde yer almaktadır. Bağımsız ve aktif denetim komitesine sahip şirketlerin hileli raporlar hazırlama ihtimallerinin az olduğu araştırmalarca belirlenmiştir. Denetim komitelerinin güçlü olması, bağımsız denetçinin işini kolaylaştırdığı sonucuna da ulaşılmıştır (Goodwin ve Seow, 2002:200).

Yapılan çalışmalarda bağımsız denetim kalitesini etkileyen diğer faktörler; işletme kültürü, denetim şirketinin büyüklüğü, denetim şirketinin tecrübesi ve personel kalitesi, denetim süreci, şeffaflık raporu ve denetim raporu, denetim ücreti, denetim şirketinin müşteri şirketle çalışma süresi, denetim dışı hizmetler, yasal yapı, kurumsal yönetim, iç denetim, iç kontrol sistemi, etik kurulları, denetim komitesi, kalite güvence sistemi ve bağımsız denetimde kalite kontrol sistemi ilkeleri olarak sayılmaktadır (Gör, 2016:39).

3. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Şirketlerin bağımsız denetim kalitesi ve finansal performans arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar incelendiğinde çok fazla çalışmanın bulunmadığı görülmektedir. Türkiye'de konu ile ilgili tek çalışma Cengiz v.d.,(2017) tarafından yapılan çalışmadır. Çalışmada Borsa İstanbul (BIST) imalat sektöründe faaliyet göstermekte olan 90 şirketin

2010-2014 yılları arasındaki verilerini kullanmışlardır. Çalışmada finansal performans ve bağımsız denetim kalitesi arasındaki ilişki incelenmiştir. Şirketlerin bağımsız denetim kalitesi, dört büyük denetim şirketiyle (Big4) denetlenip denetlenmediği ve denetçi görüşü değişkenleri ile ölçülmüştür. Şirketlerin finansal performansları ise Tobin Q Oranı, Aktif Kârlılık Oranı (Return On Assets) ve Özsermaye Kârlılık Oranı (Return On Equity) ile ölçülmüştür. Bağımlı değişkenler ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi Çoklu Regresyon Analizi Yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan analiz sonucunda, finansal performans üzerinde bağımsız denetim kalitesinin istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönlü bir etkisinin bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca modellerde yer alan kontrol değişkenlerinin incelenmesi sonucunda ise SİZE değişkeni ile finansal performans (bağımlı değişkenler) arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki belirlenmiştir. Modelin bir diğer kontrol değişkeni olan LEV değişkeni ile finansal performansı açıklamada kullanılan bağımlı değişkenlerden TQ değişkeni arasında negatif; ROA ve ROE değişkenleri arasında ise pozitif yönde ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Uluslararası literatürde bağımsız denetim kalitesi ve finansal performans arasındaki ilişki genellikle gelişmekte olan ülkelerin sermaye piyasalarına yönelik olarak çalışılmıştır. Daha önce yapılmış olan bu istatistikî çalışmaların büyük bir bölümünde bağımsız denetim kalitesi göstergelerinden olan denetim şirketinin büyüklüğünün, şirketlerin karlılığı üzerinde pozitif etki oluşturduğu belirlenmiştir.

Ziaee (2014) 2008-2012 yılları arasında İran Tahran Borsası'na kayıtlı 300 şirketin verilerini kullanarak yapmış olduğu çalışmada, bağımsız denetim kalitesinin finansal performans üzerindeki etkisini korelasyon analizi ile incelemiştir. Anket yönteminin kullanıldığı çalışmada, denetim kalitesi ile finansal performans arasındaki ilişki, denetim dönemi ile finansal performans arasındaki ilişki ve denetim firmasının itibarı ile finansal performans arasındaki ilişkiler analiz edilmiştir. Finansal performans göstergesi olarak aktif karlılık oranı (ROA) kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda denetim kalitesinin, denetim döneminin ve denetim firması itibarının finansal performans üzerine istatistikî olarak anlamlı ve pozitif yönlü etkilerinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Aledvanv.d. (2015) 2009-2013 dönemlerinde Ürdün'de faaliyette bulunan 20 çimento şirketinin verilerinden yararlanarak yaptıkları çalışmada, finansal performans üzerinde bağımsız denetim kalitesinin etkisini Çoklu Regresyon Analizi Yöntemi ile incelemişlerdir. Çalışmada denetçi bağımsızlığı ve denetçi ücretlerinin, finansal performans üzerine etkisi test edilmiştir. Denetim kalitesi göstergesi olarak, Big4 ve denetçi bağımsızlığı (denetçi ücreti) değişkenleri kullanılırken finansal performans göstergesi olarak net kâr marjiesas alınmıştır. Net kar marjı, şirket satışlarının vergi sonrası kara bölünmesiyle hesaplanmaktadır. Yapılan analiz sonucunda net kar marjı ile denetçi bağımsızlığı arasında pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Sayyar vd.(2015) tarafından 2003-2012 yılları arasında Malezya Menkul Kıymetler Borsasına kayıtlı 542 (finansal şirketler hariç) şirketin verilerinden yararlanarak yapılan çalışmada, finansal performans üzerindeki bağımsız denetim kalitesinin etkisi Regresyon Analizi Yöntemi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda, bağımsız denetim kalitesi ile finansal performansın ölçüldüğü aktif kârlılık oranı arasında, istatistikî açıdan herhangi bir ilişki belirlenmemiştir. Ayrıca denetim şirketinin rotasyonu ile bir diğer finansal performans ölçütü olarak kullanılan Tobin Q Oranı arasında da istatistiksel açıdan herhangi bir ilişki

tespit edilememiştir. Çalışmada sadece denetim ücretleri ile Tobin Q Oranı arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Mawih ve Mohammed (2015) 2009-2013 yılları arasında Muskat Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören Ümman'daki 112 şirketin yıllık verilerini kullanarak, denetim kalitesinin finansal performansa etkilerini Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) Yöntemi ile incelemiştir. Çalışmada sanayi sektöründen 48, finans sektöründen 32 ve hizmet sektöründen 32 şirketin verileri kullanılmıştır. Çalışmada denetim kalitesi, dört büyük denetim firması (Big4) değişkeni ile ölçülmüştür. Finansal performans göstergesi olarak ise aktif karlılık oranı, aktif karlılık oranı ve hisse senetlerinin gerçeğe uygun değeri kullanılmıştır. Analizler sonucunda, sanayi sektöründe Big4' ün yalnızca aktif karlılık oranı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Hizmet ve finans sektörlerinde ise Big 4' ün sadece hisse senetlerinin gerçeğe uygun değeri üzerinde önemli bir etkisi olduğu gözlenmiştir. Diğer değişkenler üzerinde Big4 değişkeninin herhangi bir etkisi bulunamamıştır.

Omwenga ve Matoke (2016) 2014 yılında Nairobi Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören şirketlerdeki 78 mali müşavire anket yöntemi uygulamıştır. Denetim kalitesi ve finansal performans arasındaki ilişkiyi inceleyen anketlerde 3'lü Likert Tipi Ölçek kullanılmıştır. Finansal performans çalışma içerisinde Bağımlı değişken olarak yer alırken, denetim firmasının büyüklüğü, denetçinin bağımsızlığı, denetim ekibinin nitelikleri, deneticinin tecrübesi bağımsız değişkenler olarak yer almıştır. Finansal performans göstergesi olarak da aktif karlılık oranı ve aktif karlılık oranı kullanılmıştır. Elde edilen veriler Çoklu Doğrusal Regresyon Yönetimi ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda denetim kalitesinin finansal performans üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisinin bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yüksek denetim ücreti alan denetçilerin, düşük denetim ücreti alan denetçilere göre denetim kalitesine etkisinin daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Barzegarneshad ve Jamshidavid (2017) 2010 - 2014 yılları arasında Tahran borsasına kayıtlı 127 şirketin verilerini kullanarak yapmış oldukları çalışmada, bağımsız denetim kalitesinin finansal performans üzerindeki etkisini Panel Veri Yöntemi ile incelemiştir. Çalışmada, finansal performans göstergesi olarak sürdürülebilir kâr bağımlı değişken olarak kullanılırken; denetçi görev süresi, denetim firmasının büyüklüğü ve aktif karlılık oranı ise bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. Çalışmaya şirket büyüklüğü ve finansal kaldıraç oranı da kontrol değişkeni olarak ilave edilmiştir. Sürdürülebilir kâr şirketin 5 yılın sonucunda elde edilen kazançları olarak hesaplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda; sürdürülebilir kar ile denetim firmasının büyüklüğü, denetçi görev süresi ve aktif karlılık oranı arasında istatistiki açıdan pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Elewa (2019) 2010-2014 yılları arasında Mısır Borsasında yer alan finans şirketleri haricinde 30 şirketin verilerini kullanarak, denetim kalitesinin finansal performans üzerindeki etkisini Panel Veri Yöntemi ile incelemiştir. Çalışmanın bağımsız değişkenleri, denetçi kalitesi (Big4) ve denetçi bağımsızlığı (denetçi rotasyonu ROT- Rotation) ile ölçülmüştür. Bağımlı değişkenleri ise Aktif karlılık oranı (ROA) ve Aktif Karlılık oranı (ROE) dir. Analiz sonucunda Big4 ve ROA arasında istatistiksel olarak pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. ROT ve ROA arasında ise negatif ve anlamsız ilişki tespit edilmiştir. Big4 ve ROE arasında ise pozitif ve anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. ROT ve ROE arasındaki ilişki

negatif ve anlamsızdır. Sonuç olarak, denetim kalitesinin finansal performans üzerinde Big4 ün etkili olup ROT' un istatistiki açıdan anlamlı bir etkiye sahip olmadığı tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde bağımsız denetim kalitesini etkileyen pek çok faktör bulunmakla birlikte çalışmalarda en çok kullanılan değişkenlerin, denetim şirketinin büyüklüğü ve denetim raporu görüşü olduğunu söylemek mümkündür.

4. METODOLOJİ

Bu çalışmanın temel amacı, şirketlerin bağımsız denetim kalitesi ile finansal performansları arasında bir ilişki olup olmadığının araştırılmasıdır. Ayrıca bir ilişki bulunması durumunda ilişkinin düzeyinin ve yönünün de tespit edilmesidir. Çalışmada Borsa İstanbul'a kote edilmiş şirketler ana kütle olarak belirlenmiştir. Ancak zaman ve maliyet kısıtları nedeniyle BIST da kayıtlı, BIST-100 Endeksinde yer alan ve 2012-2016 yıllarında sürekli olarak işlem gören 96 şirket örneklem olarak seçilmiştir. Bu şirketlerin örneklem olarak seçilmesinde işlem hacmi ve piyasa değeri en yüksek şirketler olması önemli bir etkidir.

Şirketlerin bağımsız denetim kalitesinin finansal performans üzerindeki etkisi, Panel Veri Yöntemi ile analiz edilmiştir. Literatürde yer alan değişkenler (Elewa,2019; Barzegarnezhad ve Jamshidinaid, 2017; Omwenga ve Matoke, 2016; Mawih ve Mohammed, 2015; Cengiz v.d.,2017; Sayyar vd.,2015; Ziaee, 2014) ile oluşturulmuş Panel Veri Modeli, Eşitlik 1'de yer almaktadır.

$$ROA_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 DNTB_{i,t} + \beta_2 DNTG_{i,t} + \beta_3 SIZE_{i,t} + \beta_4 LEV_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (1)$$

Bağımlı değişken olan şirketlerin finansal performansı, aktif karlılık oranı (ROA) ile ölçülmüştür. Bu değişken şirket dönem net karının aktif toplamına bölünmesi ile hesaplanmaktadır.

Bağımsız değişken olan şirketlerin bağımsız denetim kaliteleri ise literatürde sıklıkla kullanılan bağımsız denetim şirketlerinin büyüklüğü (DNTB) ve denetçi görüşleri (DNTG) ile ölçülmüştür. DNTB değişkeni şirketin denetlendiği bağımsız denetim şirketinin büyüklüğüdür. Şirketlerin Big4 olarak kabul edilen (KPMG, Ernst&Young, Deloitte Touche Tohmatsu, Price Waterhouse Coopers) bağımsız denetim şirketleri tarafından denetlenmesi durumunda 1, aksi durumda 0 değeri kullanılarak hesaplanmıştır. DNTG değişkeni bağımsız denetim şirketi tarafından denetim sonucunda verilen denetçi görüşüdür. Bağımsız denetim sonucunda oluşan raporda yer alan denetçi görüşü olumlu ise 1, olumsuz, şartlı ya da görüş bildirmekten kaçınma durumunda ise 0 değeri ile hesaplanmıştır.

Çalışmada ayrıca şirket büyüklüğü ve kaldıraç oranı değişkenleri de kontrol değişkeni olarak modelde kullanılmıştır. SIZE değişkeni şirket büyüklüğünü temsil etmektedir. İşletme büyüklüğü değişkeni şirketlerin toplam varlıklarının (Aktif) TL cinsinden tutarı ile hesaplanmıştır. Bu değişken modelde doğal logaritması alınarak kullanılmıştır. LEV değişkeni ise şirketin kaldıraç oranını göstermektedir. Toplam varlıkların toplam borçlara bölünmesi suretiyle hesaplanmıştır.

Çalışmada bağımsız denetim kalitesi sadece bağımsız denetim şirketlerinin büyüklüğü (Big 4) ile ölçülmektedir. Ayrıca şirketlerin finansal raporların gerçeği yansıttığı ve hileli

finansal raporlama yapmadığı varsayılmıştır. Bu iki durum çalışmanın kısıtlarını oluşturmaktadır.

5. BULGULAR

Eşitlik 1’de yer alan modelin örneklem grubuna ilişkin tanımlayıcı istatistikleri Tablo 1’de yer almaktadır. Bu tabloda ortalama, medyan standart hata, en yüksek ve en düşük değerler raporlanmıştır.

Tanımlayıcı istatistik tablolarına göre analiz kapsamında incelenmiş olan şirketlerin ortalama olarak aktif kârlılığının (ROA) ortalaması 0,017422 şeklinde belirlenmiştir.

Tablo 1. Tanımlayıcı İstatistikler

	ROA	SIZE	LEV	DNTG	DNTB
Ortalama	0,017422	19,14070	0,620481	0,929019	0,749478
Median	0,029764	19,81864	0,571007	1,000000	1,000000
En Yüksek	0,372385	24,18511	4,478909	1,000000	1,000000
En Düşük	-1,375125	10,77139	0,002827	0,000000	0,000000
Standart Sapma	0,145055	2,594877	0,488675	0,257062	0,433767
Toplam	8,345177	9168,397	297,2104	445,0000	359,0000
Toplam Standart Sapma	10,05754	3218,558	114,1479	31,58664	89,93737
Gözlem Sayısı	480	480	480	480	480

Örnekleme de yer alan şirket/yıl verilerinden bağımsız denetim kalitesine ilişkin elde edilen verilere göre, şirketlerin Big 4 olarak adlandırılan büyük denetim şirketleri tarafından denetlenme oranının oldukça yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Analiz kapsamındaki şirketlerin %74’ünün Big4 tarafından denetlendiği Tablo 1’de yer almaktadır. Tanımlayıcı istatistik tablosuna göre bağımsız denetim şirketleri tarafından denetim sonucunda yapılan değerlendirmelerin yaklaşık % 92’si olumlu görüş içermektedir. Bu oran Türkiye’de şirketlerin çok yüksek düzeyde bağımsız denetim sonucunda olumlu görüş aldığını göstermektedir.

Panel Veri Analizlerinde kullanılan veri setinin bazı varsayımlara sahip olması istenmektedir. Bu varsayımlardan en önemlilerini otokorelasyon probleminin, değişen varyans ve birimler arası çoklu doğrusal bağlantı problemlerinin bulunmaması olarak sıralamak mümkündür. Bu varsayımları sınamak için çalışmada öncelikle Wooldridge Otokorelasyon Testi, Greene Değişen Varyans Testi ve korelasyon tablosu kullanılmıştır. Bu testlerin istatistiki açıdan anlamlı çıkması durumunda veri setinde ilgili problemlerin olduğunu göstermektedir ki böyle bir durumda Panel Veri Modelinin klasik tahminciler ile analiz edilmesi, yanlış ve tutarsız tahminler üretecektir. Dolayısıyla bu problemlere dirençli tahminciler üreten yöntemler ile modelin analiz edilmesi gerekmektedir (Önder,2018: 1019).

Tablo 2. Modelin İstikrar Koşulları

Hipotez	Test Adı	Test İstatistiği	Prob Değeri
H ₀ : Otokorelasyon yoktur H ₁ : Otokorelasyon vardır	WooldridgeOtokor. Testi	12,858	0,0005
H ₀ : Eş varyanslılık vardır H ₁ : Eş varyanslılık yoktur	Greene Değişen Varyans Testi	10,50534	0,03272

Tablo2’de modele ilişkin istikrar koşullarını belirleyen testler yer almaktadır. Eşitlik 1’de yer alan Modelin Otokorelasyon problemi ile değişen varyans problemi Tablo 2 ’de ki WooldridgeOtokorelasyon ve Greene Değişen Varyans testi ile ölçülmüştür. Her iki testin olasılık değerleri %1 istatistiki önem düzeyinde anlamlı çıkmıştır. Dolayısı ile bu sonuç Eşitlik 1’ de yer alan modelin değişen varyans ve otokorelasyon sorunu olduğunu göstermektedir.

Birimler arası korelasyon problemi için ise Tablo 3’de yer alan korelasyon tablosu kullanılacaktır.

Tablo 3. Korelasyon Tablosu

	ROA	DNTB	DNTG	SIZE	LEV
ROA	1	-0,043	0,226	0,024	-0,820
DNTB	-0,043	1	0,027	-0,114	0,146
DNTG	0,226	0,027	1	0,002	-0,329
SIZE	0,024	-0,114	0,002	1	-0,058
LEV	-0,820	0,146	-0,329	-0,058	1

Tablo 3’de yer alan korelasyon katsayılarından LEV ve ROA arasında 0,8’i aşan bir ilişki göze çarpmaktadır. Dolayısı ile bu iki değişken arasında korelasyon olduğu ifade edilebilir. Genel olarak bakıldığında model için her 3 problemde söz konusu olduğu söylenebilir. Bu nedenle bu 3 probleme de dayanıklı DriscollKraay Tahmincisi ile Eşitlik 1’de yer alan Model tahmin edilecektir.

Panel veri analizlerinde Havuzlanmış veri (Pooled OLS), Sabit Etkiler (FixedEffect) ve Rassal Etkiler (RandomEffect) olmak üzere üç farklı yöntem kullanılmaktadır. Bu yöntemlerden hangisinin kullanılacağını belirlemek için F Testi, Breusch Pagan Düzeltmiş Lagrange Çarpan Testi ve Hausman Testi sonuçlarının değerlendirilmesi gerekmektedir (Önder,2018:210).

Tablo 4. Modele Uygun Analiz Yönteminin Belirlenmesine İlişkin Testler

Hipotez	Test Adı	Test İstatistiği	Prob Değeri
$H_{01}: \beta_1 = \beta$ $H_{11}: \beta_1 \neq \beta$	F Testi	7,666686	0,0001
$H_{02}: \sigma_{\epsilon}^2 = 0$ $H_{12}: \sigma_{\epsilon}^2 \neq 0$	Breusch-Pagan Düz. Lagr. Çarpan Testi	Kesit Zaman Kesit ve Zaman	223,8 1,161 225,0
$H_{03}: E(\epsilon_{itc}/x_{itc}) = 0$ $H_{13}: E(\epsilon_{itc}/x_{itc}) \neq 0$	Hausman Testi	53,697866	0,0001

Tablo 4’te yer alan değerler incelendiğinde havuzlanmış veri seti yönteminin rassal ve sabit etkiler yöntemlerine ilişkin geçerliliğini test eden F Testi ile Breusch Pagan testlerinin %1 istatistiki önem düzeyinde anlamlı çıktığı görülmektedir. Dolayısı ile havuzlanmış veri seti yöntemi bu model için geçerli bir yöntem değildir. Rassal Etkiler ile tesadüfi etkiler yöntemlerinden hangisinin geçerli olduğunu sınamak için yapılan Hausman testi sonucu da %1 istatistiki önem düzeyinde anlamlıdır. Bu sonuç sabit etkiler yönteminin rassal etkiler yöntemi karşısında tutarlı ve etkin bir tahminci olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla Sabit Etkiler Yöntemi kullanılacaktır.

Tablo 2, 3 ve 4’te verilen sonuçlar Eşitlik 1’de yer alan bağımsız denetim kalitesinin ROA ile ölçülen finansal performans üzerindeki etkisini test edebilmek için Driscoll Kraay Tahmincisi ve Sabit Etkiler Yönteminin kullanılması gerektiğini göstermektedir.

Tablo 5: Modelin Driscoll-Kraay Tahmincisi ile Analizi

Değişkenler	Katsayı	Standart Hata	Prob Değeri (P > t)	95% Güven Aralığı	
				Alt Sınır	Üst Sınır
DNTB	0,02723	0,00485	0,005*	0,0137461	0,0407243
DNTG	0,00938	0,0055	0,165	-0,0059914	0,0247637
SIZE	0,000563	0,0013	0,014**	0,001865	0,0094002
LEV	-0,3833	0,0291	0,000*	-0,4642254	-0,302380
C	0,11831	0,0321	0,021**	0,0291274	0,2074935
Göz. Say. 480	R ² 0,6136		F-istati. 116,71 Prob 0,0002		

* %1 İstatistiki önem düzeyinde, **%5 istatistiki önem düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 5’de Sabit etkiler yöntemi ve Driscoll Kraay Tahmincisi ile analiz edilen Modelin sonuçları gösterilmektedir. Modelin genel olarak anlamlılığını gösteren F istatistiki 116,71 ve bunun olasılık değeri 0,0002 olarak bulunmuştur. Bu sonuç modelin genel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Modelin R² değeri 0,6136’ dir. Bu sonuç modelin açıklama düzeyinin oldukça iyi olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre ROA üzerinde istatistiki olarak DNTB, SIZE ve LEV değişkenlerinin anlamlı olduğu ifade edilebilir. DNTB ve LEV değişkenleri %1 istatistiki önem düzeyinde, SIZE değişkeni ise %5 istatistiki önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. ROA değişkeni üzerinde en yüksek etkiye sahip olan değişken LEV değişkenidir. En düşük etkiye sahip olan değişken ise SIZE değişkenidir. DNTB ve SIZE değişkenleri ROA değişkeni üzerinde pozitif bir etkiye sahip iken LEV değişkeni ters yönde bir etkiye sahiptir. DNTB değişkeninde meydana gelebilecek artış yönünde bir birimlik bir değişim ROA değişkenini aynı yönde 0,027 birim etkileyecektir. SIZE değişkeninde meydana gelebilecek artış yönünde bir değişim, ROA değişkenini 0,0005 birim aynı yönde etkileyecektir. LEV değişkeninde meydana gelebilecek artış yönünde bir değişim ters yönde ROA değişkenini 0,38 birim etkileyecektir.

6. SONUÇ

Bu çalışmada şirketlerin bağımsız denetim kalitesi ile finansal performansı arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca şirketlerin finansal performansını etkileyen bağımsız denetim kalitesi faktörleri de belirlenmeye çalışılmıştır. BİST 100 endeksinde yer alan 96 şirkete ait

2010-2016 yıllarına ait 5 dönemlik 480 şirket/yıl verisi incelenmiş ve şirketlerin finansal performansında bağımsız denetim kalitesinin etkisi araştırılmıştır.

STATA Programında gerçekleştirilen Panel Veri Analizi sonucunda, şirketlerin Big 4 olarak adlandırılan büyük denetim şirketleri tarafından denetlenme oranının % 74 gibi oldukça yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda bağımsız denetim sonucunda yapılan değerlendirmelerin yaklaşık % 92'si olumlu görüş ile sonuçlandırılmıştır. Dolayısıyla Türkiye'de bağımsız denetim sonucunda şirketlerin çok yüksek düzeyde olumlu görüş aldığı görülmektedir. Bu durum borsada işlem gören şirketlerin hem ulusal hem de uluslararası yatırımcılara güven sağlamak istemelerinden kaynaklanabilir.

Çalışmada şirketlerin bağımsız denetim kalitesi ile finansal performansı arasında istatistiki açıdan anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Şirketlerin büyük bağımsız denetim kuruluşları tarafından denetlenmesinin diğer denetim kuruluşlarına denetlenen şirketlere göre daha yüksek finansal performans sağladığı belirlenmiştir. Dolayısıyla şirketlerin finansal performansını arttıran bağımsız denetim faktörü, bağımsız denetim şirketinin büyüklüğü olarak tespit edilmiştir. Bağımsız denetim sonucunda şirketlerin büyük çoğunluğuna olumlu rapor verildiği de hatırlanırsa, büyük bağımsız denetim şirketleri tarafından denetlenen ve olumlu rapor verilen şirketlerin sermaye piyasasında daha fazla talep gördüğünü şirket değerinin arttığını ve sonucunda da finansal performanslarının arttığını söylemek mümkündür. Ortaya konulan bu sonuç literatürdeki Cengiz v.d.,(2017); Aledvan v.d. (2015); Sayyar vd.(2015); Ziaee (2014); Omwenga ve Matoke (2016); Barzegarnezhad, K. ve Jamshidinavid, B. (2017); Mawih K. Al Ani ve Zaroug O. Muhammed (2015) çalışmalar ile tutarlıdır.

Bu çalışmanın gelecekteki hem bağımsız denetim kalitesi hem de bağımsız denetim kalitesi ile finansal performans arasındaki ilişkiyi (farklı değişkenler ve farklı örneklem grupları üzerinden) inceleyecek çalışmalara kaynak oluşturması beklenmektedir.

KAYNAKLAR

- Aledvan, A. Baker - Yaseen, Ahmed. A. Bani -Alkubisi, Abdulsttar (2015),“The Role Of Audit Quality On The Relationship Between Auditor’s And Financial Performance Quality Of Selected Cement Firm In Jordan”, International Journal Of Business AndSocialScience, Vol6 (12), pp. 138-146.
- Barzegarnezhad,Khosro- Jamshidinavid Babak (2017), “An Investigation Of The Relationship Between The Audit Quality And The Cost Of Equity With Sustainable Profits”,International Journal Of Economics And Financial Issues,Vol7 (3), pp.561-568.
- Cengiz, Selim -Dinç Yusuf -Güngör Selim (2017),“Bağımsız Denetim Kalitesinin Finansal Performans Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi: Borsa İstanbul’da Bir Uygulama”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 9, Sayı 19, ss. 171-197.
- Cosserat,W. Graham -Neil, Rodda (2009) Modern Auditing, 3 rd. Edition, John Wileyand Sons, Ltd, Chichester.

- Deangelo, Linda Elizabeth (1981),“Auditor Size and Audit Quality”, Journal of Accounting And Economist, Vol 3, pp. 183-199.
- Deangelo, Harry -Deangelo, Linda - Stulz, M. Rene (2006),“Dividend Policy And The Earned/Contributed Capital Mix: A Test Of The Life-Cycle Theory.”, Journal of Financial Economics, Vol 81 (2), pp. 227-254.
- Duff Angus (2004), Auditqual: Dimensions of Audit Quality, The Institute of Chartered Accountants of Scotland, Edinburgh.
- Elewa, M. May - El-Haddad Rasha (2019), “The Effect of Audit Quality on Firm Performance: A Panel Data Approach”, International Journal of Accounting and Financial Reporting, Vol9(1), pp. 229-244.
- Esendemir, G. Ebru (2011), Bağımsız Denetim Kalitesi İle İlgili Yeni Yaklaşımlar Ve İzmir İlinde Yeminli Mali Müşavirlere Yönelik Bir Araştırma, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Goodwin, Jenny -Seow, Jean Lin (2002), “The Influence Of Financial Reportig And Auditing: Perception Of Auditors And Directors İn Singapore”, Accounting And Finance, Vol42 (3),pp.195-223.
- Gör, Yusuf (2016),Kurumsal Yönetim Uygulamalarının Denetim Kalitesine Etkisi: Bağımsız Denetim Şirketleri Üzerine Bir Araştırma, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Kapıcıgil, Aysun (2007), Kalite Nedir, Hizmet Kalitesi Nedir? Kalite Güvence Kavramı, 2. Türkiye Muhasebe Forumu, TÜRMOB Yayınları, Ankara.
- Matoke, Violet Nyaboke - Omwenga, Dr. Jane (2016), “Audit Quality and Financial Performance of Companies Listed in Nairobi Securities Exchange Violet”, International Journal of Scientific and Research Publications, Vol 6 (11), pp. 372-381.
- Mawih K. Al Ani -Zaroug O. Mohammed (2015), “Auditor Quality and Firm Performance: Omani Experience”, European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences, Vol2(74), pp.13-23.
- Mock, Theodore - Bedard, Jean - Coram, Paul - Davis, Shawn - Espahbodi, Reza - Warne, C. Rick (2012), “The Audit Reporting Model: Current Research Synthesis and Implications”, AUDITING: A Journal of Practice&Theory, Vol32 (1), pp.323-351.
- Önder, Şerife (2018),“Yönetim Kurulunda Cinsiyet Çeşitliliği ve Sürdürülebilir Raporlama Kalitesi Arasındaki İlişki”, ICOAEF’18 IV International Conference on Applied Economics and Finance &Extended with Social Sciences, Kuşadası.
- Sayyar, Hamed - Rohaiada, Basiruddin - Sıtı Zaleha, Abdul Rasid – Elhabib, A. Mohammed (2015), “The Impact Of Audit Quality On Firm Performance: Evidence From Malaysia”, Journal of Advanced Review on ScientificResearch, Vol10 (1), pp.1-19.

Selimoğlu, Seval Kardeř (2008), Muhasebe Denetimi, Gazi Kitapevi, Ankara.

Yaşar, Alpaslan (2013), “Bağımsız Dış Denetim Kuruluşlarına Yönelik Gözetim ve Denetim Etkinliđinin Bağımsız Dış Denetim Kalitesi ile İlişkisi: Türkiye Deđerlendirmesi”, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 22, Sayı 1,ss.467-468.

Yüksel, Gökhan (2007), Kalite Güvence Standardı, Türkiye'deki Durum ve Meslek Mensubunun Sorumlulukları, 2. Türkiye Muhasebe Forumu, TÜRMOB Yayınları, Ankara.

Zerni, Mikko (2009),Essays on Audit Quality, Oulu University Press, Oulu.

Ziaee, Morteza (2014), “The Effect Of Audit Quality On The Performance Of Listed Companies In Tehran Stock Exchange”, International Letters Of Social And Humanistic Sciences, Vol21, pp.36-43.